

fenekén, hallgatott a törben s fáradt, beteg feje meghajlott a pallós arnyéka alatt . . .

Kijött ide, mint a kidobott égő üszök. A távoliak azt hitték : sok új pásztor tüzet gyújt ; a hozzá közelállók remélték : újra gyökérkeret ver és kivirágzik, mint a próféta tűzből mentett pemetefája. De nem ; füstölt, sírt, hamvadott, fel-fellobbant s végre kialudt ; ime : egy marék por maradt utána.

Erdélyi szívek, ti élő hamvvedrek, amelyek elégett dicsőségünk pernyéit őrizitek, emlékéit, nevét parányi porszemként fogadjátok be öbletekbe. Fogadjátok be és őrizzétek ; ez a sok szív az ő ezer darabra tört lelki mauzoleuma. Őrizzétek, hordozzátok ; a hamvveder-szívek a főnixmadarak fészkei. Jaj, hátha egyszer szárnyra kelnek a gyémánttollú erdélyi madarak, hazaszállani a székely hegyek villámütötte, borús fáira . . .

Hitvесе, kisleányai — betakarunk titeket testvéri szeretetünk palástjával. Szelíden vigasztalunk : *növekedjétek Abban*, aki a fej, a Krisztusban. Ő a mi láthatatlan főpásztorunk : benne növekedni védelem, erő. Ő a mi lelki királyunk : benne növekedni annyi, mint az ő imádságaiban megfürödni, az ő érdemébe felöltözködni, az ő életéből szívni hitet, életet, vigasztalást ; neki meghódolni s engedni, hogy az ő diadalmas, terjeszkedő élete áttörje énünk kérges falát és a mi nagy üdvösségünkben kivirágozzék.

1923. Budapest.

Dr. Ravasz László,
református püspök.

Emlékeimből.

E címen 1925-ben egy kis füzetet írtam, amelyet az Unitárius Irodalmi Társaság kiadott azon füzetek között, amelyek Dr. Borbély István által szerkesztett „Unitárius Könyvtár“-ban jelentek. Ebben a füzetben az imperium változásáig néhány emlékemet, amelyek egyházunkat is inkább érdekelhették, megírva, kijelenttem, hogy az imperium változása óta is vannak emlékeim, de ezeknek megírását máskorra hagyom. Ennek kívánok most eleget tenni.

Kezdem *a hűség eskü letételével*. Amint Erdély hivatalosan is Romániához csatoltatott, a románok különben már 1918. dec.

24-én, tehát éppen Karácson szombatján elfoglalták Kolozsvárt. 1919-ben a vallásügyi miniszter a többi magyar püspökkel engem is felszólított a hűségi eskü letételére. Az E. K. Tanács ekkor a vallásügyi miniszternek egy memorandumban kifejtette, hogy a püspök kész letenni az esküt, de addig nem teheti le, amíg az állam és egyház közötti jogviszony nem lesz rendezve. Minthogy erre választ, bár táviratilag is kértük, nem kaptunk, az E. K. Tanács megadta az engedélyt az eskü letételére. Gr. Majláth róm. kath. és Nagy Károly ref. püspökök Bukarestbe mentek és ott tették le az esküt. Én azonban koromra és egészségi állapotomra hivatkozva, kértem a minisztert, hogy miután nem tudok Bukarestbe utazni, méltóztassék intézkedni, hogy azt itt, székhelyemen tehessem le, amit meg is nyertem. A miniszter Kolozsvár város prefektusát, Dr. Metest bízta meg az eskü bevételével, amit aztán 1921 ápr. 10-én le is tettem a kollégium dísztermében, ahol jelen voltak Br. Petrichevich-Horváth Kálmán, Dr. Ferenczy Géza főgondnokok, Gálfi Lőrinc egyházi főjegyzőhelyettes, Kovács Kálmán püspöki titkár. Az ünnepély lefolyását az Ellenzék című lap 1921 ápr. 12-én megjelent számában részletesen közölte, én itt csak a letett esküt jegyzem fel:

„Én, Ferencz József, az unitárius egyház püspöke, a mindenható Istenre hűséget esküszöm Őfelsége Románia királyának és engedelmességet, mint egy püspökhöz illik. Megtartom a királyság törvényeit és gondoskodni fogok róla, hogy alárendeltjeim is tiszteljék azokat. Az ország nyugalma és épsége ellen nem fogok semmiféle kísérletet tenni és amennyiben tőlem függ, nem fogom megengedni híveimnek sem az ilyen aktusban való részvételt. Isten engem úgy segéljen.“

Az én szenátorságom. 1921 május 19-én kaptam a szenátus elnökségétől ezt az értesítést: „Tisztelettel értesítem, hogy alkotmányunk 2. pont 78. art. értelmében Őfelsége kinevezte f. évi ápr. 10-i hűségi esküje következtében Méltóságodat tagjául a szenátusnak, kérjük szíves részvételét ezen testület munkásságában.“

Ezzel tehát szenátor lettem, de ez nem sokáig tartott, mert az alkotmány idézett pontja megváltoztatott s csak azok a püspökök lettek szenátorok, akiknek legalább 200.000 hívük van s ezek közül is egy felekezetből csak egy. Én tehát elestem a szenátorságtól, még Gr. Majláth róm. kath. püspök helyett is a róm. kath. egyházból a bukaresti érsek választatván meg szenátornak.

Károly trónörökös Kolozsváron. Károly trónörökös 1921 július 30-án Kolozsvárra jövén, Petala tábornok, akinél szállva volt, engem és Nagy Károly ref. püspököt meghívott ebédre és este 10 órára kerti ünnepélyre. Az ebédnél én a trónörökös jobbján, Nagy Károly balján ült. Pohárköszöntés nem volt, csak beszélgetés. Egyházunk iránt nem is nagyon érdeklődött a trónörökös, csak annyit kérdett, hogy hol lakom. Este a kerti ünnepélyen többszázan voltak, de magyarok itt is rajtam és Nagy Károly püspökön kívül még csak Kirchknopf ágost. lelkész volt. Az esti ünnepélyen egy operaénekesnő több dalt énekelt, volt szavalás s végül 11 román táncos román öltözetben bemutatták az ők nemzeti táncukat.

A trónörökös, amint tudva van, lemondott a jogáról s el is költözött Romániából.

Banu kultuszminiszter úrral beszélgetésem. Banu Constantin kultuszminiszter 1922-ben Kolozsvárt volt és személyesen meglátogatott. Ez az egyetlen miniszter, aki látogatásával megtisztelt. Mikor látogatását visszaadtam s tiszteletemet tettem, előadtam, hogy nekünk, unitáriusoknak, csak egy egyházi kerületünk van s én tulajdonképpen a magyarországi unitáriusok püspöke is volnék, de most, hogy Erdély Romániához csatoltatott, Magyarországon levő 4 anya- és több leányegyházközségünk felett püspöki joghatóságot nem gyakorolhatom. Azok pedig külön egyházkerületet nem alkothatnak. Innen kell, hogy lelkészeiket is vigyék. Kérdést intéztem a miniszter úrhoz, hogy ezen joghatóságot hogyan nyerhetném meg a román kormánytól. A miniszter úr azt az utasítást adta, hogy egy memorandummal forduljunk a kormányhoz, mert ezt csak diplomáciai úton lehet kieszközölni. Ő a maga részéről nem fogja akadályozni. Ugyanakkor több egyházi ügyet is tárgyaltam a miniszter úrral, aki általában jóindulatot tanusított.

Az ajánlott memorandumot megírtuk s fel is terjesztettük a kormányhoz, sőt később, mikor Bukarestben voltam, ott is eljártam a minisztereknél, hogy ha magyarországi egyházközségeinknek és híveinek csak adminisztrálására is engedélyt kapnék, de nem sikerült, úgy, hogy én hivatalosan most sem érintkezhetem azokkal. Így választották meg Józán Miklós esperest vikáriusnak. Ő intézkedik ott püspöki joghatósággal. Örömrökre van, hogy a magyar kormány amellet, hogy helyettes püspöknek tekinti őt, a főrendiház tagjának is kinevezte s haszonélvezetre 200 hold birtokot, rajta egy 8 szobából álló, kastélynak mondható lakóházat adott. Mi hiába folyamodtunk a román kormányhoz azért, hogy a kisajátított

földekből adjon az unitárius püspöknek is legalább 200 holdat haszonélvezetre.

Tatarescu kisebbségi miniszter 1923 nov. 14. és 15-én Kolozsvárt volt. Azért jött, hogy személyesen tájékozódjék sérelmeinkről és panaszainkról. Petala tábornok ez alkalommal is nov. 14-én 5 órai teára hívott meg Nagy Károly ref. püspökkel. Itt megmondtuk Tatarescunak, hogy sérelmeink és panasz ink egy memorandumban már elő vannak terjesztve a miniszterelnöknek, közökt. miniszternek, sőt azt a királynak is benyújtottuk. (Dr. Boros György és Dr. Ferencz József vitték azt el Bukarestbe.) Azonban Tatarescunak is előadtuk sérelmeinket és panaszainkat, amire a prefekturán adott választ. Itt közel 3 órán át tartott a tárgyalásunk. Nagy Károly ref. püspökön és rajtam kívül részt vettek Balázs András róm. kath. referens, a ref. egyház főjegyzője, Dr. Boros György, Kovács Kálmán, Grandpierre Emil, Dr. Ilyés. Különösen Nagy Károly és Balázs András ugyancsak kiemelték sérelmeinket, hogy autonómiánkat teljesen figyelmen kívül hagyják, stb. Tatarescu válaszában kijelentette, hogy neki nincs rendelkezési joga, de amiket hallott, elmondja a miniszterelnöknek, a közoktatásügyi miniszternek s 10 nap múlva ő maga hozza el a választ, amit mi soha sem láttunk. Tatarescu azt is felhozta, amit már többször hallottunk, hogy a kormánynak különösen nehezeére esik, hogy a külföldi lapokban jelennek meg cikkek, amelyek ezekkel a sérelmekkel és panaszokkal foglalkoznak, amelyeket tőlünk kapnak, valamint, hogy a magyar kormány sugallatára irányítjuk dolgainkat, ami ellen határozottan tiltakoztunk.

Lepadatu uj kultuszminiszter 1923. nov. 20-án Kolozsvárra jövéen, mikor nála a többi egyházakkal mi is tisztelegtünk, üdvözlő beszédemre, amelyben hivatkozva arra, hogy itt Kolozsvárt van a püspöki székhely, theologiai akadémiánk, egyik főgimnáziumunk, elemi iskolánk, amelyek századokon át áldásteljes csatornáik voltak a kulturának s azok lennének most is, ha a kormány oly rendeletekkel nem akadályozná munkásságunkat, amelyek egyházunk és iskolánk autonómiáját sértik s nem is alapulnak a mi jogainkat biztosító törvényeken, a miniszter válaszában megköszönve az üdvözlőt, azt mondta, hogy történelmi tanulmányában megismerte és nagyrabecsüli az unitárius egyházat s nem lesz okunk elégedetlenségre, mert ő más egyházakkal egyenlőnek tekinti s ugyanazon figyelemmel lesz ügyeink iránt, mint a többi egyházak ügye iránt. A város által a miniszter tiszteletére adott ebéden a többi feleke-

zetek képviselőivel én is jelen voltam s egy pohárköszöntőt is mondtam, amelyben hangsúlyoztam, hogy ma éppen oly jó és hű állampolgárok vagyunk, mint a románok. Hogy sérelmeinket elpanaszoljuk, ez nem államellenes cselekedet. Orvosolják azokat, mert enélkül nem lesz béke, harmónia és consolidatio, amit pedig mindannyian óhajtunk. Legyen munkás a miniszter úr ebben azáltal, hogy a közokt.-miniszter urat bírja rá, hogy ha nem is vonja vissza rendeleteit, legalább enyhítse azokat.

Hódoló tisztelet a királynál Bukarestben. Mikor a román imperium alá jutottunk, feltettem volt magamban, hogy én sohasem megyek Bukarestbe. Később azonban meggondoltam a dolgot s elhatároztam, hogy mégis elmegyek Bukarestbe, csak azért is, hogy a királynak bemutassam magamat, amit több barátom is helyeselt s 1924. jun. 2-án Kovács Kálmán kíséretében el is mentem. A király jun. 6-án fél 6 órakor fogadott. Az írt időben feltettem a királytól még 1922 dec. 12-én kapott a román Koronarend főtiszti tagságával kitüntető érdemrendet, amit ott egy ékszerésznél vásároltam meg 5500 Leun, mivel a király csak a tagsági okmányt küldötte meg. A király kezét nyujtva nagyon szívesen fogadott. Én, elmondva hódoló beszédemet s ő szintén köszöntve engemet magával szembe egy székre ültetett. Így folytattuk tovább beszélgetésünket német nyelven. Ő örömét fejezte ki, hogy mivel a magyar püspökök közül csak engem nem ismert személyesen, de Károly trónörökös fia, aki Kolozsvárt létekor megismert már, több jót mondott rólam. Ezután én sérelmeinket is előadtam s minthogy azt írásba foglaltam, a király azt elkérte s megtartotta. Egyházunk állapotáról még egyet-mást kérdezve felállott s én erre elbúcsúztam. A király most is kezét fogva búcsúzott el.

A miniszterelnök nem lévén Bukarestben, ezért nem tisztelelgettem, de elmentem a külügyminiszterhez s ott szintén előadva, hogy a Magyarországon levő egyházközségek felett nem gyakorolhatom püspöki joghatóságomat, kértem, hogy ezt legyen szíves kieszközölni, mert a kultuszminiszter azt mondta, hogy ő azt nem fogja megakadályozni. A külügyminiszter ezt félig-meddig meg is érte, de aztán megírta, hogy nem lehet. Ezért tehát végképpen elestem magyarországi egyházközségeink felett püspöki joghatóságomnak gyakorolásától. Voltam a belügy- és közoktatásügyi miniszter uraknál, ahol egyházunk ügyes-bajos dolgait előadva, azokat tárgyaltam, de kevés eredménnyel. Különösen a közoktatásügyi miniszter úrnál semmire sem jutottam. Akkor még szenátor lévén,

a szenátusba is elmentem, ahol az elnöknek bemutatnak. Itt többekkel megismerkedtem, többek között Miron érsekprimással, akit lakásán is felkerestem. Ez volt utolsó részvétem a szenátusban, mert amint fennebb mondtam, az alkotmány megváltoztatásával, a szenátorságtól megfosztottak. Junius 7-én aztán hazajöttem.

A király Kolozsvárt. A király 1924. szept. 2-án Kolozsvárra jöven az Avram Iancu szánára emelendő emlékszobor alapkövetelének ünnepélyére, mi ugyan ebben nem vettünk részt, de nem mulaszthattuk el tiszteletünket tenni a királynál. Az én vezetésem alatt Dr. Boros György, Gálfi Lőrinc, Dr. Csiki Gábor, Dr. Gál Kelemen, Dr. Ferencz József, Dr. Gál Zsigmond, Hadházi Sándor jelentünk meg a király előtt. Üdvözlő beszédemre ő is és akik ott jelen voltak vele: a királyné, Károly trónörökös és egy leánya kezét adták, de választ nem adott sem nekem, sem a többi egyházak küldöttségének, csupán a zsidóknak. Mi lehetett annak az értelme, nem tudom, de mindenesetre feltűnt. A díszebéden is résztvettem, de pohárköszöntés nem volt.

Kilencven éves életkorom alkalmából, amit 1925. aug. 9-én töltöttem be, az E. K. Tanács nagy ünnepélyt rendezett a templomban, amelyen a többi felekezetek küldöttei is résztvettek. Az ünnepély leírását meg sem kísérem, mert nem tudnám leírni, de az E. K. Tanács azt jegyzőkönyvében egész lefolyásával leírta s az ott üdvözlő beszédekkel együtt kiadta. Itt hát csak annyit jegyzek meg, hogy a hivatalos ünnepeltetésen kívül, amelyet elfogultságomban méltóan megköszönni sem tudtam, egy imát mondtam, száznál több távirati és levélbeni üdvözlőt kaptam jó embereimtől és ismerőseimtől, angol és amerikai testvéreinktől is. Budapesti híveink egy nagyon jó karosszékkal és íróasztalomhoz egy ülőszékkal ajándékoztak meg.

Az én balesetem. A legszomorúbb emlékem ez. 1925 dec. 23-án oly szerencsétlenül estem le egy székről, hogy fel sem tudtam kelni, mások is nehezen tudtak felemelni és ágyba fektetni. Azonnal Dr. Gyergyai Árpád után küldöttünk, aki megnézve a lábamat, azt mondta, hogy nagy zúzódás érte az ütással a csipőmet. Másnap eljött Dr. Steiner egyetemi tanár, aki röntgenezni kívánta lábamat s e célból be is vittek a Veres-Kereszt szanatóriumba, ahol röntgeneztek s mivel úgy látták, hogy a csipőm csontja az ütés következtében repedést szenvedett, ott is marasztottak a szanatóriumban. Mindezt könnyű leírni, de hogy minő kínos szenvedéseim voltak, csak Isten a megmondhatója. Egy egész hónapig

voltam aztán a szanatóriumban. Ez idő alatt Zsuzsa leányom állandóan ott volt mellettem éjjel és nappal. Családom tagjain kívül a városiak is sokan meglátogattak. Valóban nem tudom megköszönni azt az érdeklődést, amellyel betegségem alatt az arisztokrácián kezdve a legegyszerűbb iparosig viseltettek. 4 hét múlva aztán hazahoztak, de itt is sokáig ágyban feküdtem, amíg nagy nehezen annyira javult a lábam, hogy felkelhettem s mankót csináltattam, hogy járjak. De, hogy mankót használjak, ezt Dr. Gyergyai nem engedte meg, amit igazán nagyon köszönök neki, mert így talán most is mankóval járnék. Ő azonban arra kényszerített, hogy lépjek a lábamra, ha fáj is. Egyelőre maga vezetett, míg lassanként aztán egy botra támaszkodva síma helyen járni kezdtem, de a lépcsőn nem tudtam lemenni. Itt csak két ember a vállán vitt le. Sajnos, így van ez most is, ha templomba megyek. Ezért a kollégiumba, az irodába most sem megyek. A titkárnak referálására itthon intézem püspöki kötelességeimet. Az 1927. évi egyházi főtanácson sem vettem részt, hanem a templomban mégis felszenteltem a 3 év óta kinevezett lelkészeket, szám szerint 15-öt, köztük 2 tanárt. Itthon a szobákban s mikor kedvező idő van, a folyósón sokat járok s Isten után remélem, hogy lassan-lassan annyira javul a lábam, hogy megint ép ember leszek. De végtelenül fáj, hogy most, amint mondám, az irodába nem tudok felmenni, még kevésbé a vidékre menni. Pedig egyházközségeink minden ünnepélyre meghívnak, amit én csak egy-egy főpásztori levéllel köszönhetek meg s másokkal helyettesítem magamat. Sokszor gondolkoztam azon is, hogy mivel nem tudom püspöki kötelességeimet úgy teljesíteni, amint kellene és én is szeretném, mondjak le. Meg is írtam lemondási leveletem az egyházi főtanácsnak kétszer is, de barátaim, tisztelőim, ezek között főgondnok elnöktársaim is nem engedték, hogy azt beadjam, illetőleg, hogy a püspökségről lemondjak. Ők, amíg élek, püspöknek tartanak. Köszönöm e bizalmat és megtiszteltetést. Úgy tekintem, mintha most másodszor választottak volna meg.

Ötven éves püspökségem. Előbbi szomorú emlékem után most egy annál kedvesebb és örvendetes emlékemre gondolok: ötven éves püspökségemre. A lelkészek közül is kevésnek jut az a szerencse, hogy 50 évig szolgálhasson, püspöknek pedig a legritkább esetben. Én legalább életemben csak egy püspökről tudom, hogy az 50 évet a püspöki székben érte meg, Kun Bertalan miskolci ref. püspök. Én is ebben a szerencsében részesültem, mert Isten kegyelméből 1926 aug. 27-én püspökségemnek 50-ik évfordulója volt.

Az E. K. Tanács ez alkalommal is, mint midőn 90-ik életéveimet töltöttem be, istentisztelet keretében ünnepelte meg 50 éves püspökségemet. A zsufolásig megtelt templomban Dr. Boros György egyh. főjegyző mondott imát, egyházi beszédet pedig Lőrinczy Dénes tordai lelkész-esperes. Az istentisztelet végeztével Dr. Ferenczy Géza főgondnok és Gvidó Béla esperes s az akkor szintén jelenlevő Dr. Drummond angol barátunk üdvözöltek, amit én megilletődve köszöntem meg mindnyájoknak. De ami még meghatóbb volt ezen az ünnepi istentiszteleten, hogy megjelentek Miháli Tivadar dr. polgármester és Tuffli E. Richard városi tanácsos az egyházi vezetők csoportjába vegyülve a város egész polgársága nevében fejezték ki jó kívánataikat. Makkai Sándor ref. püspök rendkívül meglehangú levélben mentette ki magát, hogy személyesen nem adhat jó kívánságainak kifejezést, mert a kerületi közgyűlés lefoglalja. A kath. küldöttség mellett a luth. egyházközség nevében Alberti Richard lelkész üdvözölt még. Istentisztelet végével hazakísértek, ahol Dr. Szent-Iványi József főgondnok üdvözölt egy igen szép beszéddel. E ritka ünnepélyről a lapok is megemlékeztek s az Ujságban Vásárhelyi János ref. egyh. főjegyző és helyettes püspök, az Uj Keletben Dózsa Endre régi tisztelt barátom tiszteltek meg üdvözlő cikkeikkel. Az egyházi főtanács 1926-ban tartott gyűlésén szintén megünnepelte ötven éves püspökségemet. Egyik legnépesebb főtanácsai gyűlésünk volt ez, mert ekkor volt a vendiákok találkozója is, amely egy alapítványt is gyűjtve az iskola fenntartására, ahhoz én is 10.000 Leuval járultam.

Ötven éves püspökségem ünnepélyére az amerikai unitárius társulat is küldött egy képviselőt Weisz Ferdinand személyében, de egy sajnos félreértés miatt a szép ünnepélyről lekéselt s csak a következő nap érkezett meg és így az amerikaiak üdvözlését csak az E. K. Tanács ülésében adhatta át.

I. Ferdinand, román király hosszas betegeskedés után meghalt 1927. július 20-án. A miniszter rendeletének megfelelőleg elrendeltem, hogy minden egyházközségünkben a temetés napjáig háromszor harangozzanak, a temetés napján pedig a lelkészek gyászistentiszteletet tartsanak. A királyt július 24-én temették el ugyanazon sirboltba, ahol Károly király és az ő költőnéje Carmen Sylva nyugosznak. A temetésre én természetesen nem mehettem el, de elmentek s mint egyházunk képviselői abban résztvettek Dr. Boros György és Kovács Kálmán.

Amint a király meghalt, miután fia Károly a trónöröklésről

lemondott s Romániát odahagyta s külföldre ment, az ő nagyobbik fiát az 5 és fél éves Mihályt kiáltották ki királynak s a katonaságot azonnal feleskették az ő hűségére és egy 3 tagú régensséget választottak, amely a királyi jogokat gyakorolja, amíg a kis Mihály 18 éves lesz.

1927. aug. 9-én 92 évet töltöttem be. Ezt itt nem jegyeztem volna fel, ha barátaim és tisztelőim ezt az alkalmat is nem használták volna fel, hogy személyem iránti jóindulatuknak kifejezést adjanak; mert délben Dr. Boros György vezetése alatt tanárok, papok, tisztviselők stb. eljöttek hozzám és testületileg üdvözöltek, de levelet is több helyről kaptam, sőt megelőzőleg nevemnapján már, azt megelőző estve Útő Lajos zenetanár vezetése alatt a kollégiumi énekkarok, az unitárius theologiai ifjúság és a magyar egyetemi hallgatóság szerenáddal tiszteltek meg, amit én karoszekben ülve nagy örömmel hallgattam meg. De Ugron István úr, magyarpárti e'nök, aki talán legtöbbször látogatott meg betegségem alatt s látogat meg most is és Kolozsvár magyar társadalmának számos tagja is fejezte ki szerencsekívánatait. A kath. egyház részéről br. Jósika Gábor és dr. Balázs András kanonok, a reformátusok részéről pedig Makkai Sándor dr. ref. püspök üdvözöltek. Mindezeket az üdvözeteket könnyezve köszöntem meg; mert fájdalom, de most sem vagyok ép ember s általában leszek-e még, csak a jó Isten tudja, remélni azonban nem szűnök meg.

Cluj-Kolozsvár, 1927. dec. 1.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Prédikáció és Istentisztelet.

Ezen a címen a „Keresztény Magvető“ 1926. évi 4-ik füzetében egy, A. Faut-tól németből fordított cikk jelent meg, amely olvasóink között széles körben élénk visszhangot keltett. A cikk tartalma röviden az, hogy a mai prédikációk nem méltó alkotói részei az istentiszteletnek, mert azok gyöngé emberi művek. Ma a hallgatóság nem a lelkipásztort, hanem az Istent akarja hallani. Már pedig a mai prédikációkban az Isten szava emberi beszéddé lesz és az Isten ígéjének objektív értéke pusztán szubjektív élménnyé válik. A prédikáció csak akkor felelhet meg hivatásának, ha a pap